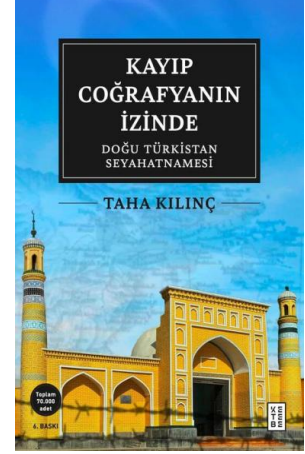

Bereketi Mayalandırmak

Kayıp Coğrafyanın İzinde Doğu Türkistan Seyahatnamesi, Taha Kılınç, Ketebe,
İstanbul 2025, ISBN 9786255695017

Ayşe Öztoklu¹

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu olan Taha Kılınç, yazı faaliyetlerine öğrencilik yıllarında başlamıştır. Kılınç, *Sabah* ve *Yeni Şafak* gazetelerinin yanı sıra çeşitli dergilerde kaleme aldığı yazıları ile tanınmaktadır. Ayrıca farklı konularda pek çok kitabı bulunmaktadır. Kılınç'ın çalışma sahasını İslam coğrafyası ve Orta Doğu oluşturmaktadır. Seyahat etmeyi seven ve gördüğü yerleri Müslüman bir bakış açısıyla aktarmayı önemseyen yazarın makale ve kitaplarının önemli bir kısmı bu çerçevede kaleme alınmıştır. Tanıtımı yapılacak eseri ise Doğu Türkistan'a gerçekleştirdiği ve bir hafta süren yolculuğu konu edinmektedir.

Kitap, yazarın Doğu Türkistan'a gitme imkânının nasıl doğduğu ve bölgeye ulaşmak için planladığı güzergahı anlatarak başlamaktadır. Yazar, bu topraklara gitme kararını kesinleştirdikten sonra bölge hakkında kapsamlı bir araştırma yaptığını, coğrafi, sosyal ve siyasi şartları göz önünde bulundurarak detaylı bir rota hazırladığını zikretmektedir. Yaklaşık bir hafta süren yolculuk boyunca gidilen şehirler, ziyaret edilen mekânlar, konaklanan yerler ile şehir içi ve şehirler arası yolculuklarda kullanılan araçlar kitapta detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Kılınç'ın ziyaretlerinin büyük bir bölümü önemli şahsiyetleri içeren türbe, mezarlık ve camilerden oluşmaktadır. Kitabın ön sözünde ifade edildiği üzere, bunun temel sebebinin aktarılanların gelecek nesiller için bir belge niteliği taşıması düşüncesi olduğu anlaşılmaktadır.² Nitekim, kitabı okurken müellifin şaşkınlığına ortak olunan pek çok tahrip ve yok edilme hadisesi ile karşılaşılır.

¹ Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami Araştırmalar Enstitüsü, Dinler Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi oztokluayse7@gmail.com

(Bu yazı Young Academia iş birliğinde, Dr. Kemal Yavuz Ataman yönetiminde "Küresel Düşünme Uzmanlık Atölyesi" kapsamında üretilmiştir.)

² Taha Kılınç, *Kayıp Coğrafyanın İzinde: Doğu Türkistan Seyahatnamesi*, Ketebe, İstanbul 2025, s. 9.

Ziyaret edilen şehirler Gulca, Kaşgar, Yarkent, Hoten, Urumçi ve Turfan olmak üzere altı tanedir. Kılınç, bu şehirlerdeki anılarını aktarırken yer yer şehirlerin tarihlerine ve bölge açısından taşıdıkları öneme de değinmektedir. Özellikle bu şehirlerde doğan ya da medfun bulunan tarihi şahsiyetler üzerinden bölgenin tarihsel seyrini anlatmaktadır. Bu da yine müellifin kitabı yazma amaçları arasında bulunan coğrafyayı tanıtmaya hedefi ile örtüşmektedir.³ Zira eser, adı sıkça anılmasına ve tarihi müştereklikler bulunmasına rağmen Doğu Türkistan hakkında okuyucunun ne kadar bilgi sahibi olduğunu sorgulamasına da sebep olmaktadır.

Kılınç, kitabı yazmadaki hedeflerinden bir diğerinin bölgeye dair gerçekliği sunmak olduğunu zikretmektedir.⁴ Bunu seyahati boyunca bir Uygurlu ile hayatları ve mevcut şartları hakkında konuşarak değil yaşadığı birtakım olaylar ve şahsi gözlemleri neticesinde Uygurların içinde bulundukları duruma dair çıkarımlarda bulunarak yapmaktadır. Bölgedeki baskıcı ortam ve halkın başına gelebilecek tehlikeler nedeniyle yazarın insanları riske atmamak için böyle bir yöntem izlediği anlaşılmaktadır.

Müellifin farklı yıllara ait verdiği GPS görüntüleri dinî ve kültürel hafızaya yapılan yıkımı net bir şekilde ortaya koymaktadır. Camilerin aşama aşama yok edilmesi, özellikle siyasi yönü ön plana çıkan şahsiyetlere ait türbelerin ziyarete kapatılması, ya da yıkılması, mezarlıkların yok edilmesi Uygurların kökleriyle olan bağlantılarının kesilmeye çalışıldığının en net örneklerini oluşturmaktadır. Yazarın kendi perspektifinden sunduğu fotoğraflarda, bu mekânların önceki hâlleriyle kıyaslandığında uğradıkları dönüşüm açıkça görülmektedir. Bu manzara Çin'in kendi çıkarları doğrultusunda herhangi bir sınır tanımayacağını göstermektedir.

Kılınç'ın özellikle üzerinde durduğu bir başka konu her adımın takip edildiği izlemine oluşturan kameralardır. Denetimin anormal boyutlara ulaştığını belirten yazar, söz konusu durumun insan psikolojisi üzerindeki yıpratıcı etkisini vurgulamaktadır. Nitekim Kılınç, Yarkent'teki takip edilme hissinin kendisinde yarattığı ruhsal daralmadan bahsetmektedir. Aynı zamanda meşhur eğitim kamplarından birinin yakınlarında olduğunu fark edince

³ Taha Kılınç, *Kayıp Coğrafyanın İzinde*, s. 9.

⁴ Kılınç, *a.g.e.*, s. 9.

yaşadığı dehşeti de zikretmektedir.⁵ Tüm bunlar dikkate alındığında Doğu Türkistan halkının verdiği sessiz mücadelenin ağırlığı ve şiddeti daha net idrak edilmektedir.

Kitap yayınlandıktan sonra kısa bir süre içinde geniş bir okur kitlesine ulaşarak çok satanlar arasına girmiştir. Yazarın Türkiye'nin dört bir yanında gerçekleştirdiği bir nevi kitap tanıtımı niteliğinde olan seminer ve konferanslara olan ilgi de göz önünde bulundurulduğunda kitabın Türkiye'de Doğu Türkistan meselesine dair farkındalık oluşturma noktasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca Kılınç, Çin'in medyadan saklı olarak yaptığı pek çok ihlali gün yüzüne çıkararak Doğu Türkistanlıların sesi olmaktadır.

Kılınç'ın kitapta ifade ettiği gibi bölgeye dair raporlar ve kanıtlardan oluşan kaliteli dosyalara çoğunlukla Batılı kaynaklar aracılığıyla ulaşılmaktadır.⁶ Kendi siyasi emelleri doğrultusunda araştırmaları yürüttüğü açık olan Batı ve algı yönetimi ile dikkatleri farklı taraflara yönlendiren Çin'in arasında kalan Uygurların, içinde bulundukları durumun hakkaniyetli ve Müslüman bakış açısıyla ortaya konulmasına duyulan ihtiyaç açıktır. Taha Kılınç'ın kaleme aldığı bu eserin farklı çalışmalar için ilham kaynağı olması, başka bir bağlamda kullanmış olsa da kendi ifadesiyle "bereketi mayalayan"⁷ bir başlangıç olarak yeni çalışmalara kapı aralaması temenni edilmektedir.

⁵ Kılınç, *a.g.e.*, s. 152.

⁶ Kılınç, *Kayıp Coğrafyanın İzinde*, s. 161.

⁷ Kılınç, *a.g.e.*, s. 88.